(1245) "मान पूजायाम्" (X-चुरादिः-1844. सक. सेट्. उभ.)

आधृषीयः ।

'पूजायां मानयेत् मानेत् यौ, मीमांसेत तङ्सनोः ।' (श्लो. 126) इति देवः। मानकः-निका, मिमानयिषकः-षिका, मानकः-निका, मिमानिषकः-षिका, मामानकः-निका; मानयिता-त्री, मिमानयिषिता-त्री, मानिता-त्री, मिमानिषिता-त्री, मामानिता-त्री; इत्यादीनि सर्वाण्यपि रूपाणि चौरादिकचीकयतिवत् (529) ज्ञेयानि । धातोरस्याधृषीयत्वेन 'आधृषाद्वा' (ग. सू. चुरादौ) इति णिज्विकल्पः। तेन णिजभावपक्षे क्रमेण शुद्धात्, शुद्धप्रकृतिकसन्नन्तात्, शुद्धप्रकृतिकयङन्तादपि रूपाणि विलिखितानीति ज्ञेयम् ।

(1246) "मान्थ हिंसासंक्लेशनयोः"

(I-भ्वादिः-46. सक. सेट्. पर.)

"—'मथि–' इत्यपि दौर्गाः" इति क्षीरस्वामी । सिद्धान्तकौमुद्यादिषु, धातुरयं न पठ्यते। 'हिंसा=प्राण्युपघातः, संक्लेशः=बाधा।' इति क्षीरस्वामी । मान्थकः-न्थिका, मान्थकः-न्थिका, मिमान्थिषकः-षिका, [1]मामाथकः-थिका; मान्थिता-त्री, मान्थयिता-त्री, मिमान्थिषिता-त्री, मामाथिता-त्री; इत्यादीनि सर्वाण्यपि रूपाणि क्रैयादिककुथ्नातिवत् (223) ज्ञेयानि । [2]मान्थित्वा-माथित्वा, [A]प्रमान्थनम् ।

(1247) "मार्ग संस्कारगत्योः"

(X-चुरादिः-1618. सक. सेट्. उभ.) [अ]

---

1. यङन्ते सर्वत्र यङ्निमित्तकः, 'अनिदिताम्—' (6-4-24) इत्युपधानकारलोपः। क्षीरस्वाम्युपात्तदौर्गमते तु धातोरिदित्त्वात् नोपधानकारलोपस्य प्रसक्तिः, तदानीम्, मामान्थकः-न्थिका, मामान्थिता-त्री, इत्यादीनि रूपाणि यथायथमूह्यानि ।

2. क्त्वायाम्, 'नोपधात् थफान्ताद् वा' (1-2-23) इति कित्त्वविकल्पनाद् उपधानकारलोपपक्षे माथित्वा इति, तदभावपक्षे मान्थित्वा इति च रूपद्वयम्। दौर्गमते तु मा[म]न्थित्वा इत्येकमेव रूपमिति ज्ञेयम्।

A. 'स भोजराडय हरिं मिमन्थिषुः प्रमान्थनं सेधतु, को निषेत्स्यति ॥'

धा. का. 1-7.

[अ] चुरादिषु 'व्रज मार्ग संस्कारगत्योः' इति पठ्यते। तत्र 'मार्ग' इति पृथग्धातुरिति बहूनां पक्षः। तन्मतानुसारेणास्माभिरयमत्र लिख्यते ।